

Séta tavaszi témáink között

(Előzetes a lapból)

Tavaszi számunkban – bár nem előre eltervezett módon – több írásban hangsúlyosan jelenik meg a gyermeki jog kérdése: a gyermek joga a „jól-léthez”, joga a csendhez és a kulturált zene keltette örömhöz, az agressziómentes környezethez és televíziós műsorokhoz, illetve ahhoz, hogy nevelői, szülei, környezete Emberként tekintsen rá.

Műhely rovatunk első írásában Kulcsár László tanár úr a társadalmi kihívások és családi hatások szemszögéből vizsgálja a korai gyermekkorban lévő gyermekek helyzetét. Írásából főként a nyugati civilizációhoz tartozó – európai és észak-amerikai – országok tapasztalataival ismerkedhetünk meg, például azzal az igen figyelemreméltó kérdéssel, hogy *mit üzen a társadalom az öt-hat éves gyermekek családjának*, mennyire hat vissza a társadalmi, családi helyzet a gyermekek lelki egészségére, milyen félelmek, szimptomák jelenhetnek meg ebben a korban a külső hatások, például a televízióban közvetített rajzfilmek miatt.

„Korábban a gyermekekre csak úgy tekintettek, mint majdani potenciális munkavállalókra, jövőbeli felnőttekre, akiknek iskolázása a társadalom gazdasági teljesítménye szempontjából igen fontos. Ez a szociológiai megközelítés a korai gyermekkor sajátos jelenségeit figyelmen kívül hagyta. Az elmúlt néhány évben azonban fokozatosan teret nyert a „gyermekkor új szociológiai megközelítése”, amely elismeri a korai gyermekkorban lévő társadalmi rétegek szociológiai önállóságát” – olvashatjuk ebben az írásban, melynek gondolatait, következtetéseit nemcsak a pedagógusképzés során kellene tanítani, hanem a szülők képzésben is, ha volna erre megfelelő társadalmi intézményrendszerünk, és ha volna erre kellő fogékonyság a felnőtt társadalomban.

A gyermekben szorongást kiváltó, stresszhelyzetet teremtő hatások között „igen előkelő” helyet foglal a „kiméretlen-artikulálatlan-szünetlen” zaj, mely hol a külvilág, a modernizáció „működésének” tudható be, hol pedig amolyan zeneként gyötör meg napjainkban szinte mindent és mindenkit.

„Jó rádió”, „jó televízió” mint olyan nincs és nem is hozható létre, amennyiben a „jót” egyúttal „szépnek” fogjuk fel (hogy az „igaz”-ról ne is beszéljünk) – írja Simoncsics Péter a *Nézőpontban* közölt írásában, aki szerint: „a tömegkommunikációs intézményeknek a működése olyan, mint a végtelenített szalag: nincs se eleje, se vége.”

Amit a modernizáció „kényelmi kellékei” kényszerítenek ránk, mindenekelőtt a gyermekek életét nyomorítja meg (...) emiatt lesz mozgásuk koordinálatlan, figyelmük szétszórta, ezért tudnak nehezen különbséget tenni fontos és kevésbé fontos dolgok között – folytatja a szerző, ám nem elégszik meg a gyermeket érő ártalmak ismertetésével, hanem mindjárt rá is tér a kezelés módjára, és gyógyírként a megfelelő minőségű „ének-zene-táncoktatást” ajánlja, tanrenden belül, és azon kívül is.

A média közvetítette műsorok azonban nemcsak stresszhelyzetet, figyelm zavart vagy halláskárosodást okozhatnak, hanem kiválthatják gyermekkori agresszivitást is. Szilágyi István pszichológus erre a manapság egyre gyakoribb jelenségre próbál meg szakszerű kezelési módot ajánlani olyan körülmények között, amikor a kezelésnek „nincsen gazdája”. Az agresszió iskolai megelőzésére, illetve visszaszorítására a szakemberek és az iskola hosszú távú, előre megtervezett programok alapján történő együttműködésére van szükség, és három alapvető feltétel együttes meglétére, melyek között számunkra, pedagógusok számára talán a legfontosabbnak tűnik az *iskola elkötelezettsége* (szándéka).

A szerző a megelőzésben első helyen emeli ki a tanár-diák viszony minőségének javítását, hisz a tanár-diák viszony milyensége minden megelőző program központi kérdése. Erre a kérdésre próbált újszerű választ adni a múlt század egyik nagy pedagógusegyénisége is, Janusz Korczak, akiről Fodor László tanár úr emlékezik meg a *Portré* rovatban. A pedagógussá váló lengyel gyermekorvos „meggyőződéssel vallotta, hogy a gyermeknek természetes joga van ahhoz, hogy a felnőttek (szülők, pedagógusok) sajátos lényét, fejlődésben lévő személyiségét és egész világát figyelembe vegyék, megismerjék, megértsék és tiszteljék.” Száz év múlva, a 21. század elején, amikor a tanító- és tanárképzésben és a továbbképzések során oly nagy divatja van az „előregyártott” pedagógiai módszereknek, a didaktikai „konfekciónak”, továbbképzőkön mindenki számára ajánlott kulcsrakész és mindenható tréningeknek, fel kell figyelünk Korczak egy másik gondolatára is: „Az az út, amelyen én haladtam célom felé, sem a legrövidebb, sem pedig a legkényelmesebb, számomra mégis a legjobb, mert a saját utam”. Korczak empátiakészsége, magas szintű szakmaisága, elkötelezettsége és a szó szerint is önfeláldozó pedagógusi magatartása minden időben, minden pedagógus számára példaképet jelenthet.

A pedagógiai munkát a tervezés előzi meg, hisz „az oktatási folyamat – mint változatos didaktikai történések rendszere – eleve magában foglalja az anticipálás és az előkészítés aktusát is.” A tervezés fogalmával lapunk több írásában is találkozhatunk. A *Műhelyben* Fodor László járja körül a rá jellemző alaposággal a didaktikai tervezés témáját, majd az óvodai szintű oktatás-nevelés tervezéséről olvashatunk Bihari Katalin *projektpedagógiát* ismertető írásában,

végezetül pedig a környezeti nevelés kapcsán Barbu Edit biológianár számol be arról, hogyan sikerült „szigorú munkaterv” szerint meghatározott környezetvédelmi feladatokat elvégezni diákjaival Margittán.

Fontos tehát a tervezés, és fontos az évtizedes tapasztalatok alapján kidolgozott módszer is, mely alapja lehet a megújítást lehetővé tevő „pedagógiai műhelynek”. Hogy vannak-e ilyen műhelyeink Erdélyben, arra Muhi Sándor képzőművész-tanár adja meg a választ, aki írásában be is mutatja azt, ahogyan Szatmáron a tanítóképzős diákok a képzőművészeti nevelés feladatára készülnek. A végzősök diplomamunkáik témájaként „kimondottan gyakorlati jellegű területeket” választanak, és „ennek az életizű megközelítésnek köszönhetően tudunk ma már lényegesen többet a kis falvakban vagy a városok peremkerületein élő, fokozottan hátrányos helyzetű tanulók problémáiról, a szimultán oktatás nehézségeiről, a minőségi eszközök behelyettesítésének lehetőségeiről, a roma származású tanulók körében is hatékonyan alkalmazható oktatási módszerekről” – állítja a szerző.

A tanítóképzés mellett a *Műhely*ben a tanárképzés kérdéseiről is olvashatunk Szebeni Rita írásában, aki a képzésbeli személyiségfejlesztés elméleti megfontolásait vizsgálja. „A pedagógiának és a pszichológiának mindig kitüntetett kutatási területe volt a pedagógus személyiségének vizsgálata. Az oktatási rendszer megfelelő működésének egyik feltétele, hogy a képzés során sikeres pályaszocializációs folyamat játszódjon le, és jó személyiségű szakemberek lássák el a következő nemzedék nevelését.” – írja a szerző, és mi csak töprenghetünk, hogy a „futószalagos termelési módhoz” hasonlóvá váló felsőoktatásban sikerül-e mindezt elérni, megvalósítani.

Örökség rovatunkban érdekes, a fiatalabb generáció számára többnyire már érthetetlennek tűnő szavakkal, kifejezésekkel találkozhatunk. Eredetileg az írást az *Anyanyelv* rovatba szántuk, hisz a szerző Petőfi soraival indítja írását, és Petőfi nyelve mindannyiunk édes anyanyelve, ám a diákélethez és számos kedves irodalmi emlékünkhöz is kapcsolódó szép szavak lassan a feledésre ítélt örökségünk kategóriájába kerülnek. Tudósok és tanárok nemzedékei küzdöttek azért, hogy a latin tudományos nyelvet magyarra válthassuk, ezért kissé illetlennek tűnik sajnálkozni a felett, hogy latin „örökségünk” emlékké vált. Talán unokáink is így fognak sajnálkozni, amikor a magyar tudományos nyelvbe oly gyorsan „betolakodó” angol tudományos kifejezések kezdenek majd elhalványulni, feledésbe merülni. Addig is azonban ajánljuk, hogy *diligenter* olvassák Málnási tanár úr újabb gyűjtését.

Az *anyanyelv* témája azonban nem maradhat el ebből a számból sem, ez alkalommal N. Császi Ildikó ír bírálatot Fóris-Ferenczi Rita *Anyanyelv-pedagógia* c. könyvéről.

Könyvespolcunkon igen gazdag a kínálat, Császi Ildikó értékelése mellett még számos recenziót, ismertetőt olvashatunk. Nanszákné dr. Cserfalvi Ilona a kutatás módszertanáról, az iskola optimalizálásáról, illetve a közoktatás-vezetési kutatásokról szóló könyvekről ír, Fodor László a kisebbségi kétnyelvűséggel foglalkozó kötetet mutatja be, Málnási Ferenc a nemrég napvilágot látott oktatásterminológiai román–magyar szótár fontosságát méltatja.

Befejezésül egy új elektronikus folyóiratra hívnám fel olvasóink figyelmét, mely bár tőlünk távol élő közösségek kezdeményezésére indult, tartalmában és funkcióiban az erdélyi és a kárpát-medencei szórványban élő gyermekek és tanítóik munkáját, a magyar nyelv és kultúra ápolását kívánja szolgálni. E lapnak nemcsak olvasói, a benne közölt anyagok felhasználói lehetnek, hanem építői, szerzői, arculatának alakítói is. Kérjük, olvassák el figyelmesen az *Oktatás a végeken* című írást az *Események* rovatban, és írjanak lapunknak, hogy a Bolyai Nyári Akadémia megnyitójára megjelenő nyári számunk minél teljesebbé válhasson.

Székely Győző